

Om ämnet Medier, samhälle och kommunikation

Ämnet medier, samhälle och kommunikation har sin bas i de vetenskapsområden på universitet och högskolor som behandlar medier och dess relationer med det omgivande samhället. Därmed lyfts vetenskaplig teori och vetenskaplig metod fram inom ämnet.

Genom kunskaper om mediernas påverkan och roll i samhällsutvecklingen utvecklas elevernas förståelse av den nuvarande mediesituationen och av hur pågående förändringar kan påverka deras och andras möjligheter att delta i den demokratiska processen. Eleverna ska inte bara utveckla kunskaper om utan också i hur olika budskap kan formuleras för att kommuniceras via nya medier. Grundläggande vetenskaplig kommunikationsteori används för att analysera sambanden och samspelet mellan människor, medier och samhälle.

Strukturen i gymnasieskolans ämnesplaner

De olika delarna i ämnesplanen hänger ihop på ett tydligt sätt. Det går till exempel inte att bara läsa det centrala innehållet eller kunskapskraven utan att sätta in dem i ämnesplanens hela sammanhang. (Se bild nedan).

Syftet och målen är formulerade för ämnet som helhet. Syftet beskriver i löpande text vilka kunskaper eleverna ska ges möjlighet att utveckla genom undervisningen i ämnet. Det beskriver också sådant som inte ska betygsättas. Målen är formulerade i punktform och förtydligar vad läraren ska betygsätta.

Målen beskriver vilka kunskaper eleverna ska ges förutsättningar att utveckla genom undervisningen i ämnet. De är inte placerade i någon rangordning. De går in i varandra och är beroende av varandra. Målen sätter ingen begränsning för elevernas kunskapsutveckling – det går alltså inte att betrakta dem som något som slutgiltigt kan uppnås.

Det centrala innehållet anger vad som ska behandlas i undervisningen i varje kurs, för att eleverna ska få möjlighet att utveckla de kunskaper som beskrivs i målen. Målen och det centrala innehållet har alltså helt olika karaktär. Trots det kan det finnas visst innehåll även i målen, men i de fallen är målen mer övergripande och inte lika konkreta som det centrala innehållet.

Det finns en tydlig koppling mellan målen och kunskapskraven. Kunskapskraven uttrycker med vilken kvalitet eleven visar sitt kunnande i förhållande till målen. Ordningen i kunskapskraven är densamma som i målen. Om målen till exempel börjar med förmåga att läsa texter börjar också kunskapskraven med det. Däremot är det inte så att varje mål alltid motsvaras av ett stycke i kunskapskraven. Ett stycke i kunskapskraven kan lika gärna relatera till flera mål som till ett mål.

Begrepp i ämnets syfte

Historiskt perspektiv

Medielandskapets snabba förändring motiverar särskilt studier av de pågående förändringarna och dessa har oftast sitt ursprung i ett historiskt sammanhang, oavsett om det gäller innehåll eller teknikutveckling. Kunskaper om det förflutna ger förståelse av nutiden och förmåga att förhålla sig till framtiden.

Mediernas konvergens

Med begreppet *mediernas konvergens* kan förstås den process varigenom olika typer av medier, som tidigare varit skilda företeelse, tenderar att närma sig varandra och använda varandras uttrycksformer. Etablerade medier växer samman med de nya medierelaterade teknikerna. Det kan handla om *innehållsmässig konvergens* där exempelvis underhållning kan få mer inslag av fakta, nyheter kan ges i en mer dramatiserad form och olika journalistiska produkter blir alltmer dramaturgiskt presenterade. Men det kan också handla om *teknologisk konvergens*, exempelvis där televisionen övergår till att sända sina program via webben och där dagstidningar öppnar tevekanaler både via traditionell etersändning och webben. Även *ägandemässig*

konvergens kan förekomma, till exempel genom att olika ägare av äldre traditionella medier köper upp nya för att införliva dem i sitt mediekonglomerat.

Institutionella förutsättningar

Massmedier regleras av lagar och andra bestämmelser som speglar olika ideologier och föreställningar om massmediernas roll i samhället. Som ett komplement till, eller som ersättning för, lagar och andra bestämmelser finns också olika former av etiska regler vilkas framväxt ofta kan tillskrivas mediernas självreglerande intresse. Villkoren för massmediernas rörelsefrihet i olika samhällen förändras utifrån förändringar i den demokratiska processen men också genom utvecklingen av nya medier.

Analysera och strukturera masskommunikation

I ämnesplanen används begreppet analys på ett sätt som är vanligt i samhällsvetenskapliga sammanhang. Analys kan innebära att tolka, kritiskt granska och bryta ned ett komplext skeende, för att se hur delarna hänger ihop som en helhet. I ämnet låter sig inte detta göras utan kunskaper i grundläggande vetenskaplig kommunikationsteori och vetenskapliga förklaringsmodeller. I detta sammanhang kan eleverna också med hjälp av teorier analysera och besvara frågor om vilka strategier som kan tänkas styra olika aktörers agerande i mediasammanhang.

Söka information

I ämnesplanen betonas användningen av olika källor för att söka, granska och värdera information samt förmåga att presentera resultatet. Källorna kan vara såväl digitala som analoga. Att ha ett källkritiskt förhållningssätt är viktigt, inte minst mot bakgrunden av att medier oftast företräder en eller flera olika ståndpunkter och inte har något krav på saklighet och opartiskhet, bortsett från public service (radio och tv i allmänhetens tjänst).

Begrepp i kursen medier, samhälle och kommunikation 1

Strukturer och ägandeförhållanden

Strukturer och ägandeförhållanden innefattar olika ägarintressen, strukturer som stödjer ägarnas möjligheter att sprida budskap samt deras agerande för att skapa sig maktpositioner och att använda sig av sina positioner.

Grundläggande kommunikationsteori

Inom området kommunikationsteori finns två framträdande skolor. Den ena betraktar kommunikation som överföring av budskap och ser kommunikation som en process genom vilken en person eller organisation påverkar en annan aktörs beteende. Den andra skolan ser kommunikation som skapande och utbyte av betydelser. Den inriktar sig på hur meddelanden och texter samverkar med människor för att skapa betydelser.

I ämnet *medier, samhälle och kommunikation* ligger fokus på den skola som ser kommunikation som överföring av budskap från sändare till mottagare. Sändaren och mediet ges makten över kommunikationsprocessen.

Om man vill undersöka hur politiken kan skapa mediekommunikation som främjar demokratiska värden kan det exempelvis vara fruktbart att studera detta utifrån Hutchinskommissionens fyra olika medieideologier. En annan möjlighet är att använda Lasswells teorier där fokus ligger på vilka positiva funktioner massmedier har för sina användare och där massmedier uppfyller fyra funktioner i samhället. En tredje är Lazarsfields tvåstegshypotes där sändarens avsikt att påverka mottagaren i en viss riktning ligger i fokus. Andra grundläggande teorier är Innis och McLuhans teorier som bygger på tesen att nya medieteknologier leder till samhällsförändringar.

Medietillämpningar

Begreppet medietillämpningar innefattar alla de tekniker som används för att producera, publicera och distribuera olika typer av medier. Tonvikten i denna kurs ligger vid medietillämpningarnas betydelse för medieutvecklingen och opinionsbildningen i samhället.

Begrepp i kursen medier, samhälle och kommunikation 2

Grundläggande kommunikationsteori

Inom området kommunikationsteori finns två framträdande skolor. Den ena betraktar kommunikation som överföring av budskap och ser kommunikation som en process genom vilken en person eller organisation påverkar en annan aktörs beteende. Den andra skolan ser kommunikation som skapande och utbyte av betydelser. Den inriktar sig på hur meddelanden och texter samverkar med människor för att skapa betydelser.

I ämnet *medier, samhälle och kommunikation* ligger fokus på den skola som ser kommunikation som överföring av budskap från sändare till mottagare. Sändaren och mediet ges makten över kommunikationsprocessen.

Om man vill undersöka hur politiken kan skapa mediekommunikation som främjar demokratiska värden kan det exempelvis vara fruktbart att studera detta utifrån Hutchinskommissionens fyra olika medieideologier. En annan möjlighet är att använda Lasswells teorier där fokus ligger på vilka positiva funktioner massmedier har för sina användare och där massmedier uppfyller fyra funktioner i samhället. En tredje är Lazarsfields tvåstegshypotes där sändarens avsikt att påverka mottagaren i en viss riktning ligger i fokus. Andra grundläggande teorier är Innis och McLuhans teorier som bygger på tesen att nya medieteknologier leder till samhällsförändringar.

Mediers budskap

Med studier av mediers budskap avses kritisk granskning av de värderingar och attityder som framförs i medierna. Det kan också innebära en kritisk granskning av hur medier används för att skapa opinion i olika frågor. I kursen finns möjligheter till fördjupade studier av de budskap som framförs i medier utifrån tidigare förvärvade kunskaper om medier, historiskt, strukturellt och utvecklingsmässigt.

Medietillämpningar

Begreppet medietillämpningar innefattar alla de tekniker som används för att producera, publicera och distribuera olika typer av medier. Tonvikten i denna kurs ligger på olika medietillämpningars relevans och trovärdighet som källor.